

Kan rörelse och dans utmana könsuppfattningar i idrott och hälsa- ämnet?

En kvalitativ undersökning om hur idrottslärare
arbetar könsneutralt i
momentet rörelse och dans

William Al Djezani & Gabriel Baydono

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Självständigt arbete på avancerad nivå: 81:2019

Ämneslärarprogrammet: 2015–2020

Handledare: Susanne Johansson

Examinator: Jane Meckbach

Can movement and dance challenge gender perceptions in Physical education and health?

A qualitative study of how physical education
teachers work gender neutral in the element
movement and dance

Gabriel Baydono & William Aldjezani

THE SWEDISH SCHOOL OF SPORT
AND HEALTH SCIENCES

Master Degree Project 81:2019

Teacher Education Program 2015-2020

Supervisor: Susanne Johansson

Examiner: Jane Meckbach

Sammanfattning

Syfte och frågeställning

Syftet med denna undersökning är att ta reda på hur idrottslärare arbetar könsneutralt i rörelse och dans. Syftet är konkretiserat i tre frågeställningar:

- Hur arbetar idrottslärare med att bryta könsnormerna i momentet rörelse och dans?
- Hur upplever idrottslärarna elevernas synsätt om könsnormer inom momentet rörelse och dans?
- Hur kan idrottslärarens utsagor förstås ur ett feministiskt poststrukturalistiskt perspektiv?

Metod

För att uppnå syftet med undersökningen valdes en kvalitativ metod i form av semi-strukturerade intervjuer. I denna studie har vi valt att intervjua fyra gymnasielärare i idrott och hälsa, i Stockholmsområdet. Utifrån idrottslärarnas svar formades tematiseringen. Den teoretiska utgångspunkten i denna studie var feministisk poststrukturalism.

Resultat

Idrottslärares uppfattningar är att pojkar har en mer negativ inställning till dans i jämförelse med flickorna som har en positiv inställning. Resultaten visar att vissa diskurser om könsnormer dominerar idrottslärarnas sätt att förstå genus och dans och deras sätt att undervisa i dans inom ämnet idrott och hälsa. Resultatet visade även att som lärare behöver arbetssättet utgå från att alla elever är individer och inte skilja på att deras kön och inneha ett könsneutralt arbetssätt.

Slutsats

Slutsatsen som kan dras i denna studie är att intervjuade idrottslärarna arbetar med att eftersträva vad de uppfattar vara ett könsneutralt arbetssätt i momentet dans och rörelse. Studien visar att elever fortfarande är formade av samhället om vad de ska tycka och tänka om dans. Idrottslärarna menar att flickor är mer positivt inställda till dans i jämförelse med pojkar. Det framkommer diskurser om att dans fortfarande är ”tjejigt” vilket leder till att pojkar undviker dansundervisningen.

Abstract

Aim

The purpose of this study was to find out how physical education teachers work with gender neutralization within the subject movement and dance. The purpose is concretized in three issues:

- How do physical education teachers break the gender norms in the moment movement and dance?
- How do physical education teachers perceive students' views on gender norms in the momentum movement and dance?
- How can the physical education teacher's statements be understood from a feminist post-structuralist perspective?

Method

To achieve the purpose of the survey, a qualitative method was therefore selected in the form of semi-structured interviews. In this study we had choose to interview four high school teachers in physical education, in the Stockholm area. Based on the respondents' responses, the theme was formed. The theoretical starting point of this study was feminist post-structuralism.

Results

The results showed, according to PEH-teachers, that boys have a more negative attitude towards dancing compared to girls. The results also showed that some discourses on gender norms dominate the teachers' way of understanding gender and dance and their way of teaching dance in PE and health. The result also showed that as a teacher, the way of working needs to be formed based on that all students are individuals and to not focus on their gender and to have a gender-neutral way of working

Conclusions

The conclusion that can be drawn in this study is that interviewed PEH-teachers are working to strive for what they perceive to be a gender-neutral way of working in the movement and dance. The study shows that students are still shaped by society about what they think and think about dance. PEH-teachers believe that girls are more positively attuned to dance than boys. Discourses emerge that dance is still "girly" which leads to guys avoiding dance lessons.

Innehållsförteckning

1.1	Introduktion	1
1.2	Bakgrund.....	1
1.2.1	Dansens historia.....	1
1.2.2	Gymnasieskolans läroplan.....	2
1.2.3	Genus	3
1.3	Forskningsläge	3
1.3.1	Genus i idrott och hälsa	3
1.3.2	Genus i dans	5
2.	Teoretisk utgångspunkt	6
2.1	Feministisk poststrukturalism	6
2.1.2	Språk.....	6
2.1.3	Diskurser.....	7
2.1.4	Makt.....	7
2.1.5	Subjekt.....	8
3.	Syfte och frågeställningar	8
4.	Metod.....	8
4.1	Val av metod.....	9
4.2	Urval	9
4.3	Procedur	10
4.5	Validitet och reliabilitet	12
5.1	Idrottslärares utsagor om elevernas förhållningssätt till dansundervisningen	13
5.2	Idrottslärares arbetsformer i momentet rörelse och dans	15
5.3	Hur kan idrottslärares utsagor förstås ur ett feministiskt poststrukturalistiskt perspektiv.....	17
6.	Diskussion	18
6.1	Resultatdiskussion	18
6.1.1	Feministisk poststrukturalism i undervisningen	20
6.2	Metoddiskussion	21
6.3	Fortsatt forskning.....	22
7.	Slutsatser	22
	Litteraturförteckning.....	23

Bilaga 1 Litteratursökning

Bilaga 2 Intervjumall

1. Inledning

1.1 Introduktion

Enligt forskningen ses dans som ett feminint kodat ämne som har en majoritet av kvinnliga danslärare samt utövare. Dansen är kvinnodominerad och majoriteten av barn och ungdomar som väljer dans som fritidsaktivitet är flickor (Lindqvist, 2010). Forskningen hävdar att rörelser kopplas till genus. Det finns rörelser som benämns som maskulina och feminina. De maskulina rörelserna kopplas till fysisk starka, högt tempo och kraft. Det feminina är kodat till det lugna och lyriska (ibid). Ibland möter personal i skolan föräldrar som visar oro för att feminint märkta aktiviteter ska göra deras pojkar till flickor. ”Forskningen uppmärksammar att det inte är lika självklart att uppmuntra pojkars intressen för det normativt feminina som flickors intressen för det normativt maskulina” (Skolverket, 2019). I skolämnet idrott och hälsa, på gymnasiet, står det att läraren har i uppgift att ”Undervisningen ska medvetandegöra och motverka stereotypa föreställningar om vad som anses vara manligt och kvinnligt” (Skolverket, 2011, s.83). Samtidigt finns denna problematik i dansundervisningen när det gäller genusaspekten. Denna uppsats avser att undersöka hur könsuppfattningar ser ut i dansundervisningen i skolämnet idrott och hälsa. Vi upplever att vi inte har fått tillräckligt med didaktiska verktyg hur vi som framtida lärare kan arbeta för att motverka könsmönster i dansundervisningen. Vi har därför valt att ta reda på hur lärare i idrott och hälsa arbetar med normkritiska förhållningssätt i dansundervisningen för gymnasieelever.

1.2 Bakgrund

I detta avsnitt kommer vi redogöra för forskningen som berör dans och genus i allmänheten samt flickors och pojkars förhållningssätt till dansundervisningen. Avsnittet kommer även lyfta upp dansens historia och en kort översikt över gymnasieskolans läroplan (Lgy11) samt kunskapskravet i idrott och hälsa.

1.2.1 Dansens historia

Dans är ett väl uppmärksammat ämne bland pedagoger och forskare. Genom historien har dansens betydelse förändrats betydligt. Enligt Ulvros (2004 s.19) har dansen varit ett självklart sätt att nå fram till gemenskap med gud och lycka. Genom historien har dansen ansetts som en uppenbar och naturlig kulturyttring för människosläktet (Ulvros 2004, s.15). Inom den indiska kulturen betraktas dans som Guds rörelse där dansens anses vara

enormt varierande och utvecklad än någon annanstans då de kopplas ihop med hinduism och religion. Då världen anses vara skapad då Gud skapade rörelse (ibid s. 19).

I Afrika är grunden till dans att se och känna. Dans bland afrikanska kulturer är något man lär sig genom erfarenheter. Den västerländska kulturen har förlorat sinnet av att se och känna och att lära sig via erfarenheter. Därför upplever många inom den västerländska kulturen dansen som enbart en ytlig underhållning. I Antikens Grekland finner vi en glädjefylld dans och en mer fridsam dans. De mysteriefester som firades var dansen en viktig del. Platon påpekade att bildade män bör även kunna dansa. Dansen han syftade på var antingen dans som stärkte krigarandan hos de soldater som skulle försvara landet eller en fridsam, helig typ av dans vars rörelser tänktes skildra ordningen i kosmos (Ulvros 2004, s. 52). I gamla testamentet finner vi samband mellan dans och religion. Ett fenomen från tidigare tid är *helig dans*, dans i kyrkan och i samband med gudstjänsten. Dans var en självklarhet i den religiösa dyrkan till gud i mellanöstern och blev en del av judendomen, kristendomen och islam. Vi känner till guldkalvens dans från gamla testamentet där Moses syster Miriam ledde en tacksägelsedans efter att de tagit sig igenom Röda havet, och kung David dansade av glädje inför gud. Judiska kulturdansen bestod av ringdans, virvlande rotationsdans, processionsdans samt hoppdans (Ulvros 2004, s. 51). Under medeltiden var det vanligt att använda sig av den berättande dansvisan, omkväde. En försångare började med att gå in i ringen och sjöng om berättelsen. Därefter började folket runt omkring sjunga med i omkvädet. Antalet deltagare var obegränsat. Stegen var enkla och män och kvinnor dansade likadant samt dansen var således könsneutralt. Deltagarna tog varandra i hand och bildade en sluten och öppen kedja samt dansade med gång- eller springsteg. Denna dans kallas idag för balladdans och kom från Frankrike till Sverige omkring på 1200- talet (ibid, s. 65).

1.2.2 Gymnasieskolans läroplan

I läroplanen Lgy11 står det att skolan har som uppgift att arbeta för jämställdhet mellan kvinnor och män och främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter (Skolverket, 2011). Eleverna skall stimuleras till att framställa sina intressen utan fördomar om vad som anses manligt och kvinnligt. I förhållande till ämnesplanen för idrott och hälsa står det i syftet till att “ Undervisningen ska medvetandegöra och motverka stereotypa föreställningar om vad som anses vara manligt och kvinnligt” (ibid). Detta påvisar att lärare i idrott och hälsa har som uppdrag att arbeta med detta i undervisningen. I ämnesplanen för idrott och hälsa står det

att undervisningen skall ge eleverna förutsättningar att utveckla följande förmåga: "Förmåga att etiskt ta ställning i frågor om könsmönster, jämställdhet och identitet i relation till idrotts- och motionsutövande" (ibid).

1.2.3 Genus

Ordet genus är en social konstruktion av kön (Hirdman 1998). För att skilja på socialt kön och biologiskt kön menar Hirdman att pojkar/män och flickor/kvinnor har skilda normer att anpassa sig efter. Hirdman (1998) beskriver att om en pojke leker med dockor betraktas denna pojke för att vara flickig och om en flicka leker med bilar betraktas denna flicka för att vara pojkig. Hedlin (2010, s.16) hävdar att det inte går att skilja på det biologiska könet och genus. Detta beror på att biologiska könet tolkas utifrån sociala och kulturella föreställningar. En annan orsak är att genus har börjat användas som ett vardagsord som saknar innebörd. Hedlin beskriver att mycket i samhället är genusifierat, att det är kodat som kvinnligt eller manligt. Hur mycket och vad som exakt genusifieras beror på olika kulturer. Det har även förändrats genom historien. Författaren anser att genus är en föränderlig kategori, tolkningen om vad som anses som kvinnligt respektive manligt i ett särskilt samhälle förändras med tiden (ibid, s.16).

1.3 Forskningsläge

Nedan följer en redogörelse för den tidigare forskningen som vi anser vara relevant för denna studie. Detta avsnitt är uppdelat i två delar, en del som berör genus generellt i idrott och hälsa och en del som berör dans ur ett genusperspektiv.

1.3.1 Genus i idrott och hälsa

Murphy, Dionigi och Litchfield (2014) genomförde en studie kring faktorer som påverkar kvinnors deltagande i idrott och hälsa. I studien intervjuades fem kvinnliga idrottslärare och en manlig idrottslärare. Resultatet visade att flickor har sämre förutsättningar än pojkar i undervisningen. Detta framkom genom att lärare brukade modifiera poängsystem vid bollaktiviteter för att skapa inkluderingar hos flickorna. I denna studie menar Murphy et al (2014) att lärarnas arbetsform påverkar och stärker stereotypa föreställningar kring genus, om vad flickor och pojkar kan och inte kan. Istället bör lärarna motverka detta. En annan studie genomfördes i en högskola i Helsingfors, Finland, i studien framkom att flickor och pojkar inte har samma förutsättningar i idrottsämnet. Berg och Lahelmas (2010) visar i denna studie

att lärarna anser att flickor har sämre förutsättningar på grund av könets fysiologiska egenskaper. Resultatet av studien visar att lärarna är eniga om att flickor och pojkar har olika förmågor och därmed blir undervisningen påverkad av detta. Berg och Lahelmas (2010) ser detta allvarligt och vill se en förändring i ämnet idrott och hälsa. För att bryta denna könsunderordning i ämnet idrott och hälsa krävs det en omställning menar forskarna.

Larsson, Fagrell och Redelius (2005) genomförde en studie om kön i ämnet idrott och hälsa. Avsikten med denna studie är att belysa flickors och pojkars villkor i ämnet. Studiens resultat visar att undervisningen domineras av en maskulin form. Detta innebär att undervisningen hänvisas till aktiviteter från tävlingsidrotten som bär en maskulin prägel. Det framkommer även att fysiska egenskaper som styrka, uthållighet och snabbhet premieras högre än feminina egenskaper som reflektion och estetiska uttryck. Dessa innehåll i ämnet som förknippas med manlighet framstår normalt i undervisningen och accepteras av lärare och elever (Larsson, Fagrell & Redelius 2005). Denna studie kan kopplas till Gerdins och Pringles (2015) studie. I denna studie visar att ämnet idrott och hälsa domineras av den maskulina normen. Detta påvisas genom att pojkar skall vara fysiologisk starka och duktiga på idrotter. Pojkar som icke visar intresse för idrotter placeras som feminina av lärare och klasskamrater.

Alsvare, Jakkobsson och Helgesson (2017) har genomfört en studie om hur kön och makt kan påverka utkomsten av en rättvis undervisning i ämnet idrott och hälsa. I studien intervjuades gymnasielärare och idrottslektioner observerades. Resultatet visade att bollspel och dans bär en maskulinitets- respektive femininitetskapande innehåll. Det visar att det finns en omfattad föreställning om en binär könsuppdelning med en intern hierarkisering mellan pojkar (Alsvare, Jakkobsson & Helgesson 2017). Resultatet visar även att prestations- och tävlingsinriktad hegemonisk maskulinitet främjas. Alvares et al menar att detta ger pojkar bättre förutsättningar att lyckas i idrott och hälsaundervisningen. Ur ett genusperspektiv riskerar det att skapa orättvisa villkor. Respondenterna i studien ser på detta allvarligt och anser att det är svårt att utforma en undervisning som motverkar könsstereotyper (ibid).

Redelius (2004) genomförde en studie om elevernas uppfattning av ämnet idrott och hälsa utifrån en enkätundersökning. Studiens urval bestod av 677 elever. Resultatet visade att var tredje elev ansåg att bollspel förekom oftast i undervisningen. Dansen var inte lika populär då 70 procent av eleverna svarade att de aldrig eller endast en eller ett par gånger per år hade dansundervisning (Redelius 2004). Enligt denna undersökning var bollspel populäraste

aktiviteten i undervisningen. Eleverna fick dessutom besvara vilken aktivitet de uppskattad mest. Svaren delades upp i respektive kön. Resultatet visade att både flickor och pojkar uppskattade bollspel. Hälften av pojkarna tyckte sämst om dans (ibid).

1.3.2 Genus i dans

Larsson, Quennerstedt och Öhman (2014) har studerat dans ur ett genusperspektiv. Författarna har skrivit en artikel där syftet var att visa hur rådande könsstrukturer kan kritiserars i ämnet idrott och hälsa. I studien utgick man från en specifik händelse som utspelades under en danslektion. I denna danslektion fick eleverna lära sig att dansa schottis. Läraren som undervisade danslektionen förklarade danssteg som utfördes för flickor respektive för pojkar. Läraren delade även in eleverna i motsatta kön. Resultatet i denna studie visade att det finns problem med de kulturella stereotypa normerna vid undervisningen. En del elever ville inte delta på grund av de inte ville dansa med det motsatta könet. Eleverna ifrågasatte även läraren varför flickor och pojkar måste dansa med varandra (Larsson, Quennerstedt & Öhman, 2014).

I en internationell studie av Gard (2003) som genomfördes i Australien skrivs det att dans i idrottsämnet har ett samband med maskulinitet och manlig dominans. Studien tyder på ett flertal unga manliga studenter väljer att avstå specifikt från momentet rörelse och dans. Manliga deltagare undviker inte från dansen för de inte har kapacitet eller rörelseförmågan som krävs utan det Gard (2003) syftar på är att momentet rörelse och dans strider mot pojkarnas synsätt på vad som är "manligt" och vad som är "kvinnligt". Gard menar att dans förknippas med det feminina samt att hetrosexuella män inte rör sig på samma sätt som kvinnor vilket är en av anledningarna till att momentet rörelse och dans undervisas av färre manliga idrottslärare. Även att flera pojkar undviker undervisningen (Gard 2003, s. 220). Detta kan styrkas med Lindqvist (2010) studie kring lärarens förhållningssätt till genus i dansundervisningen. Resultatet visar att flickors och pojkars inställning till dans skiljer sig i stora delar. Författaren hävdar att flickor anses vara mer positiva än pojkar till dans. Flickor visar en stor positiv inställning och de vill även efterlikna danslärarens rörelser och lever sig in i lyriska, lugna övningar. Pojkar uttrycker verbalt motstånd till en början, men deras ogillande syns inte i undervisningen. Dessa påståenden utgår från teorier om konstruktion av kön. Detta påvisar kopplingar till dans som feminint kodat ämne och fördelningar av maskulina och feminina rörelser. Även kopplingar till homofobiska fördomar förekommer

(ibid, s. 99). Barn och ungdomar i tidiga åldrar lyder de normer som genomsyrar omvärlden om bland annat hur pojkar och flickor ska vara (Wahlgren 2009).

2. Teoretisk utgångspunkt

Som teoretisk utgångspunkt har vi valt att använda oss av ett feministiskt poststrukturalistiskt perspektiv eftersom utgångspunkten i denna studie är diskurser om genus. Den feministiska poststrukturella teorin handlar om att kön inte främst ses som biologisk eller psykologiskt utan det bildas i handlingar, tecken och ord som skapar diskurser (Ambjörnsson 2006, s. 45). Med denna teori vill vi förstå hur genusdiskurser präglar idrottslärares förståelse för dansundervisningen för pojkar och flickor i idrott och hälsa. I följande avsnitt kommer vi redogöra vad teorin innebär samt dess centrala begrepp.

2.1 Feministisk poststrukturalism

Enligt Taguchi (2004, s. 15) är den feministiska poststrukturalismen en tredje vågens feminism, som tillhör den postmoderna familjen. Taguchi förklarar att teorin följer liberal feminism och radikalfeminism. Den liberala feminismen handlar om att människan har lika rättigheter oavsett kön d.v.s. samma möjligheter till positioner, arbete och lika lön. Den radikala feminismen ”hyllade och essentialiserade det specifikt kvinnliga som ett sätt att väga upp för de undervärderade konstruktionerna av kvinnor och flickor i den dominerande maskulina diskursen” (ibid, s.15). Den poststrukturella feminismen tar istället fasta på en diskurs som konfronterar, dekonstruerar och vill överträda den stereotypa könsidentiteten samt synliggöra kategorierna manligt och kvinnligt (ibid). Enligt Taguchi handlar teorin om att ifrågasätta normer, om den maskulina övergripande maktpositionen gentemot den feminina. Taguchi förklarar att könsnormer etableras redan från födseln och uppfattas redan i mycket ung ålder. Syftet med teorin är att utmana uppfattningar om kön som en biologisk, kroppslig och given kategorisering. Den feministiska poststrukturalismen innehåller begrepp som är betydelsefulla för att analysera vårt ämne. Dessa begrepp kommer redogöras här nedan.

2.1.2 Språk

Enligt Ambjörnsson (2006, s. 40-41) betraktas språket som en central roll för skapandet av världen. Språket skapar en bild av vad som är autentiskt och betydelsefullt i livet. Det skapar våra identiteter och självbild (ibid, s. 41). Ambjörnsson betonar att det är omöjligt att skapa

mening utan språket. Språket ger oss förståelse att skapa betydelser. Om ett ord betecknas med något och endast i samband till vad det inte är, kommer vi ständigt att söka betydelsen i ordet någon annanstans. "För att begripa ordet lesbisk letar vi oss till ordet bög. Bög blir betydelsebärande endast i samband till ord som kvinna, man eller hetrosexuell" (ibid, s. 41). Blaise (2015) hävdar att all kunskap och mening är skapad genom språket. Till följd av barns språk och beteende skapar barn perception gällande genus, att de genom språket tar en aktiv ställning vad gäller innebörden att vara flicka eller pojke.

2.1.3 Diskurser

Taguchi (2004, s. 15) förklarar att det i ett poststrukturellt sammanhang är begreppet diskurs innebörden och betydelsen i det som påstås; "det vi menar och hur det påverkar vårt handlande." Eidevald (2009, s. 55) menar att vår förbindelse till verkligheten formuleras genom diskurser. "Diskurser är förenade till historiska och sociala sammanhang, men i större perspektiv är det vissa diskurser som dominerar över andra" (Taguchi 2004, s. 15). Enligt Bodén (2009, s.39) är en dominerande diskurs något vi är medvetna om vad som anses rätt och fel eller normalt och onormalt. Foucault (2008) menar att begreppet diskurs finns lika mycket i det som inte talas, i individers sätt att vara på och individers attityder samt beteendemönster. Sättet att tala om exempelvis män och kvinnor under ett visst skede är diskurser. Detta kopplas ihop med språket, för så fort språket används framställs diskurser (Ferner & Sokol 2017, s.15). Makt kopplas till språk och diskurs genom att vissa maktordningar är förbundna med vissa diskurser. Det gör att människor införlivar maktordningar genom bland annat språket. Genusdiskurser handlar alltså om hur vi människor talar om exempelvis pojkar och flickor i dansmomentet och hur det skapar vissa förväntningar på hur de (och läraren) ska agera och inte.

2.1.4 Makt

Makt är ett centralt begrepp inom all feministisk forskning och så även i den feministiska poststrukturalismen. Forskare som Taguchi är väldigt inspirerad av det teoretiska tänkandet gällande makt som den franska filosofen och kulturhistorikern Foucaults representerar. Enligt Foucaults teori är makt något som produceras av och genom varje enskild individ (Taguchi 2004, s. 63). Detta är komplext och sker simultant med ett kollektiv av subjektet. Makt skapas som en kollektiv mentalitet genom det handlande subjektet. "En föreställning om något kan bara bli en övervägande föreställning med praktiska konsekvenser om tillräckligt

många tänker den och handlar med utgångspunkt från den samtidigt” (ibid, s. 63). Makten skapas via innebörder i kollektivt konstruerade diskurser samt de materialiserade praktiker som hänger samman med dessa, som var och en av oss alltid och i stort sett undermedvetet reproducerar i dagligt liv (ibid, s.64).

2.1.5 Subjekt

Enligt Taguchi (2004) är subjekt något skiftande och påverkas av diskurser. Beroende på vilka bilder och möjligheter som olika diskurser medför görs och gör barnet sig till subjekt. Detta betyder att det inte förekommer något subjekt som förblir självständigt av diskurserna (Ferner & Sokol 2017, s. 17). Jörgensson och Phillips (2000, s.51) hävdar att subjektet skapas och skapar sig själv på växlande sätt inom olika diskurser, därför kan man fastställa att subjektet ses som fragmenterat. Identiteten blir således den positionen som subjektet identifierar sig med i en diskurs. Ett subjekt kan framträda på ett visst sätt i en diskurs medan i en annan diskurs kan samma subjekt klargöras och tolkas på ett annat sätt (Ferner & Sokol 2017, s. 17).

3. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna undersökning är att ta reda på hur idrottslärare arbetar könsneutralt i rörelse och dans. Syftet är konkretiserat i tre frågeställningar:

- Hur arbetar idrottslärare med att bryta könsnormerna i momentet rörelse och dans?
- Hur upplever idrottslärarna elevernas synsätt om könsnormer inom momentet rörelse och dans?
- Hur kan idrottslärarnas utsagor förstås ur ett feministiskt poststrukturalistiskt perspektiv

4. Metod

I följande kapitel kommer studiens metod att introduceras. Studiens procedur kommer att presenteras utförligt och avslutningsvis redogörs forskningsetiska överväganden samt undersökningens validitet och reliabilitet.

4.1 Val av metod

För att uppnå syftet med undersökningen valdes därför en kvalitativ metod i form av semi-strukturerade intervjuer. Med tillvägagångsätt av en kvalitativ undersökning kunde vi få en djupare förståelse och uppfattning om fenomenet. Den kvalitativa studien konstruerar på en forskningsstrategi som fokuserar på ord och inte på kvantifiering av numeriska data.

Kvalitativ forskning innebär att ett få antal deltagare krävs till studien, till skillnad om denna studie skulle utgå ifrån en kvantitativ ansats hade antalet deltagare varit betydligt fler. En kvalitativ forskning ger mer djupgående svar då den utgår ifrån deltagarnas egna erfarenheter, känslor och tankar (Bryman 2011, s. 340). I en kvantitativ forskning är det forskaren som styr frågorna utifrån forskarens intressen (ibid, s. 371). En kvalitativ metod handlar om att söka djupare kunskaper och förståelse, denna metod baseras på ett mindre antal fall där datan består av text och annan icke numerisk data. Kvantitativ metod består av siffror och kan därför analyseras statistiskt och generera generaliserbara resultat (ibid). Semi-strukturerade intervjuer valdes eftersom i utförande av denna metod har vi forskare använt intervjuguiden (bilaga 1) som mall för särskilda teman av intervjuerna. De olika teman som används i denna studie är sammanställda utifrån våra frågeställningar. Att använda sig av en semi-strukturerad intervju ger respondenten möjligheten att svara på frågorna utifrån egna erfarenheter och tankar samt på sitt eget sätt. Frågorna behöver inte komma i följd, flexibiliteten ökar om man väljer frågor som ställs beroende på respondentens svar. Det går även att ställa frågor som inte berör intervjuguiden om intervjuaren anknyter till respondentens svar (ibid, s. 415). Den kvalitativa intervjumetoden avser att respondenterna ska ges möjlighet till att besvara frågorna utifrån egna erfarenheter och värderingar (Patel & Davidson 2003, s.78).

4.2 Urval

I denna studie har vi valt att intervjua gymnasielärare i idrott och hälsa. Att intervjua individer med betydelsefull information i samband med forskningsfrågorna anses vara viktigt enligt Repstad (2007, s. 89). Forskningsfrågorna påverkar valet av vilka respondenter som väljs (ibid). Vi har valt att intervjua fyra gymnasielärare i idrott och hälsa, i Stockholmsområdet (se tabell 1). Anledningen till detta är för att vi befinner oss i Stockholm, men även för att det är en stor stad med en stor population vilket innebär att lärarna har erfarenheter med olika elevers uppfattningar och synsätt om genus och dess kopplingar till momentet rörelse och dans. Idrottslärarna är mellan 30–55 år. Att ha en stor åldersspridning på deltagarna kändes väsentligt då de besitter olika erfarenheter och uppfattningar om genus.

Vi intervjuade två manlig och två kvinnliga deltagare. Lärarnas kön är irrelevant i denna studie då syftet med studien är att ta reda på hur lärare oavsett deras egen könstillhörighet arbetar könsneutralt i momentet rörelse och dans. Intervjuerna tog plats på respondenternas arbetsrum.

Tabell 1. Deltagare i studien

	Lärare A	Lärare B	Lärare C	Lärare D
Kön	Kvinna	Man	Kvinna	Man
Ålder	42	38	32	54
År av yrkeserfarenhet	20	16	6	27

4.3 Procedur

Vi kontaktade idrottslärarna genom att skicka ut ett informationsbrev med en kort beskrivning om syftet med undersökning och hur det ska utföras. Studien omfattar fyra idrottslärare med olika erfarenheter och tankar. En intervjuguide skapades utifrån studiens syfte och frågeställningar. För att se om idrottslärarna skulle förstå intervjuguiden utfördes en pilotstudie på en lärarstudent inför intervjun för att säkerställa intervjuguidens kvalitet och funktionalitet (Bryman 2011, s. 202). Efter att pilotstudie utfördes, ansågs intervjuguiden vara lämplig för denna studie. Samma intervjuguide användes till varje enskild intervju. Intervjuerna var ungefär 25–40 minuter långa, informationen som idrottslärarna utgav var tillräckligt för att få med rätt mängd information till studien. Intervjuerna genomfördes på intervjupersonernas arbetsplats av anledningen att skapa en lugn miljö. Detta medför med stor sannolikhet ett bättre samtal (Krag Jacobsen 1993). Inför genomförandet av intervjuerna hade vi delat upp ansvaret, en av oss hade ansvar över att ställa frågorna till respondenten och den andra hade ansvaret över att anteckna allt som sagts. Samtliga intervjuer har spelats in med hjälp av två inspelningsapplikationer för att kunna transkribera allt ordagrant och öka tillförlitligheten i studien. Anledningen till detta var för att garantera att inget material från intervjun skulle gå förlorat om ena eller båda inspelningsapplikationerna skulle förstöras eller sluta fungera (Patel & Davidsson 2003, s.83). Vid transkriberingen lästes anteckningarna från varje intervju och sedan hördes det på det inspelade materialet för att

kunna fylla i de ord och meningar vi råkat missa anteckna från intervjun. Ord för ord transkriberades på datorn, omgående efter varje intervju, vilket underlättar för minnet (Gillham 2005 s.168). Vid analyseringen av materialet har vi använt oss av tematisering och kategorisering i form av koder. Detta gjordes på följande sätt att vid läsning av transkriberingen skrevs tydliga mönster och teman ner i form av anteckningar. Utifrån detta bildades tre teman som passade studiens syfte och frågeställningar, dessa är: Idrottslärares utsagor om förhållningssätt till dansundervisningen, idrottslärares arbetsformer i momentet rörelse och dans och hur kan idrottslärares utsagor förstås ur ett feministiskt poststrukturalistiskt perspektiv.

4.5 Etiska aspekter

Denna studie förhåller sig vetenskapsrådets forskningsetiska principer som består av fyra punkter (Vetenskapsrådet 2002). De fyra punkterna är:

- Informationskravet: ”Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppdragets syfte” (Vetenskapsrådet 2002, s.7). Det innebär att deltagaren i studien ska veta att det är frivilligt och att de har rätt att hoppa av om de önskar (Bryman 2011, s.131).
- Samtyckeskravet: ”Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan” (Vetenskapsrådet 2002, s.7).
- Konfidentialkravet: ”Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem” (ibid, s.12).
- Nyttjandekravet: ”Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål” (ibid, s.14).

Till en början skickade vi ut ett informationsbrev till respondenterna. I informationsbrevet framhävs tydligt om forskningens syfte och vad informationen skall användas till (ibid, s.7). Deltagarna fick även information om att deltagandet i denna studie var frivilligt och att de hade rätt till att avbryta när som helst under studiens gång (ibid). Innan vi utförde intervjuerna med lärarna skrev de antingen under med namnteckning och namnförtydligande eller godkände sin medverkan i undersökningen genom ett muntligt godkännande. Uppgifterna de erhöll får enbart användas inom denna forskning (ibid, s.14). All insamlad

material behandlades med anonymitet och säkerhet. Idrottslärarna döptes till: lärare A, B, C och D. Alla namn togs bort och raderades direkt. Inga skolor nämndes med syftet att säkra att inga kopplingar till idrottslärarna sker. Idrottslärarna kunde på grund av detta känna sig säkra på att informationen de lämnat enbart används till forskningens syfte (ibid).

4.5 Validitet och reliabilitet

Validitet handlar om att mäta det studierna avser att mäta. I en kvalitativ studie handlar validiteten mer om att forskningsprocessen är helt korrekt genomförd än att enbart utgå ifrån det man ska mäta är relevant (Bryman 2011, s. 167). Lärarna som medverkade i studien var verksamma gymnasielärare. Detta stärker studiens validitet då respondenterna kan ge relevant information. Intervjuerna spelades in med två inspelningsapplikationer för att minimera risken att tappa viktig information. Därmed minimeras risken för att data ska gå förlorad. För att öka tillförlitligheten i denna studie har all insamlad data behandlas noggrant. Då all insamlad data är bidragande faktorn till hur noggrann och korrekt analysen blir. Detta påverkar hur välgrundad slutsatsen blir i denna studie.

Tillförlitlighet är ett annat ord för reliabilitet, tillförlitlighet benämns inom den kvalitativa forskningen (Hassmén & Hassmén 2008, s. 122). Reliabiliteten i en kvalitativ studie bedöms inte på samma sätt som i en kvantitativ studie. Den kvalitativa forskningen beräknar inte tillförlitligheten med statistik till skillnad från kvantitativ studie (ibid). Reliabiliteten ska eftersträva att undersökningen ger en korrekt beskrivning av idrottslärarna i denna studie. Validitet bygger på reliabilitet, det betyder att en mätning som inte är reliabel kan inte vara valid (Bryman 2011, s. 167). Det finns osäkerheter om att under pågående intervju kan intervjuaren råkat missa att framföra vissa kompletterande följdfrågor till respondenterna eller råka tolka fel på viktiga synpunkter som kan beröra resultatet i denna studie (Hassmén & Hassmén 2008, s. 122).

5. Resultat

I följande kapitel kommer studiens resultat att presenteras. Resultatet presenteras utifrån studiens tre frågeställningar, som representerar följande teman: *Idrottslärares utsagor om elevernas förhållningssätt till dansundervisningen, idrottslärares arbetsformer i momentet rörelse och dans samt hur kan idrottslärares utsagor förstås ur ett feministiskt poststrukturalistiskt perspektiv.*

5.1 Idrottslärares utsagor om elevernas förhållningssätt till dansundervisningen

De flesta av studiens lärare menade att pojkarna uppvisade mindre intresse för dans, samtidigt som flickorna visade större intresse. Det var endast lärare D som valde att inte abstrahera och hävdade att han inte kunde upptäcka några skillnader i intresse utifrån kön efter en tidsperiod. Dock påstår han att i början uppvisar flickor mer intresse. Lärare D uttryckte sig på följande sätt:

Jag skapar väldigt mycket inställningen till dans som lärare när dem kommer. Jag skulle nog säga att när dem kommer från första gången så är det så att tjejer är mer positivt inställda än killar men när vi har hållit på med dans en period så ser jag ingen skillnad. Jag hade en fotbollskille som talade om för mig att jag har längtat efter den här lektionen för det är de här jag kan. Han är väldigt svag kille i alla teoretiska moment i skolan men det här kände han att röra sig till musik är någonting han kunde (Lärare D).

Lärare A menar att elever fortfarande är formade till vad de skall tycka och tänka om dans. Enligt hennes uppfattningar har pojkarna en negativ inställning till dans jämfört med flickorna som har en positiv inställning. "Jag tror man fortfarande är så formad av att killar ska tycka att det är tråkigt och tjejer ska tycka det är roligt." (Lärare A)

Lärare A anser att anledning till detta är för flickor har enklare att vara graciösa i sina rörelser medan pojkar har det enklare att vara starka i sina rörelser samt har en tendens att markera sina rörelser på ett hårdare sätt. Lärare A arbetar på olika sätt inom dans för att främja både pojkars och flickors deltaganden. Hon använder sig av olika maskulina och feminina kodade dansstilar som exempelvis salsa, streetdance och hiphop. På frågan om vilka elever som är mest aktiva i dansundervisningen hävdar hon att flickor är mest aktiva och att pojkarna blir mer passiva och fladdrar iväg och gör något annat istället för att delta. Läraren beskriver att

anledningen till detta kan bero på: "I idrott och hälsa är det svårt för det finns "konkurrens" med andra saker som dem vet att man kan göra som exempelvis bollspel". (Lärare A)

Hon påstår att det handlar om att skapa relationer med varje individ, för att kunna använda sig av olika didaktiska nycklar och lärostilar som passar den enskilde individen för att de ska kunna delta i undervisningen. Att tillsammans med eleverna diskutera och framhäva vilka faktorer som påverkar deltagandet i undervisningen anser lärare A är viktigt.

Lärare B förklarar att flickor som helhet är mer positiva inriktade till dans och detta beror på att dansen anses fortfarande som ett feminint eller genusmärkt ämne inom olika kulturer. Detta uttrycks på följande sätt: "Men i sin helhet är tjejer mer positiva till dans då jag tror att det inte krävs hårda och tuffa rörelser i dans och att dans förr var feminint kodat vilket sitter kvar i olika kulturer." (Lärare B)

Lärare C påstår att det finns förutfattad uppfattning bland pojkar om att vissa rörelser är feminint kodade. Hon förklarar vilka didaktiska nycklar som används för att få elever att förstå dansens betydelse som skolämne samt hur hon kommunicera med eleverna för att skapa goda lärmiljöer i idrottsundervisningen. Lärare C uttrycker sig på följande sätt:

Vissa rörelser upplever killarna att dem är feminint kodade. Jag brukar höra kommentarer som "men de här är ju tjejrörelser". Jag brukar vara tydlig med att det inte finns kvinnliga och manliga rörelser, man får röra sig fritt och precis hur man vill. Jag brukar alltid försöka locka alla till dansen genom att utgå ifrån klassens intressen och kommunicera mycket med eleverna. Kommunikationen är nyckeln till framgång i allt. Det är oerhört viktigt att skapa goda lärmiljöer för alla elever. De ska även få möjligheten till att både synas och höras. Rörelser till musik handlar inte enbart om rörelserna, det handlar om att kunna uttrycka sig som person. Man kan beskriva en livshändelse med bara hjälpa av rörelser. (Lärare C)

Samtliga lärare var enade om att eleverna känner mest oro över att göra bort sig inför hela klassen i momentet rörelse och dans. Detta menar lärarna påverkar elevernas inställning till undervisningen av rörelse och dans. Lärare D hävdar att elevens inställning och oro påverkas av hur lärarna arbetar med elevgruppen. Han menar att i ett praktiskt och teoretiskt ämne som idrott och hälsa, finns det hela tiden åskådare som ser vad individen klarar av att utföra och inte klarar av. Lärare D beskriver hur han arbetar för att skapa en trygg miljö i klassrummet på följande sätt:

Att vi tillsammans försöker utveckla varandra så långt det går och att man ska kunna få misslyckas utan att få blickar och kommentarer emot sig. Utan man ska vara rädd om varandra och ge positiva kommentarer till varandra. Det är jätteviktigt att prata om dom här sakerna och att ta upp de med

elevgruppen. Vi är inte starka i allt vi gör, jag har vissa styrkor och ni har vissa styrkor man kan hjälpa varandra och försöka utveckla varandra. Man jobbar jättemycket till att skapa en sån stämning och det leder till att man kan känna sig trygg i dom flesta momenten. (Lärare D)

De flesta lärarna menar att elever på låg- och mellanstadiet har enklare för kroppskontakt med motsatta könet jämfört med elever på gymnasiet. Anledningen till detta är för att elever på gymnasiet är oroliga för att göra bort sig inför sina klasskamrater och bli retade för att de dansar med det motsatta könet. Lärarna påstår även att det kan bero på elevers kulturella bakgrund där kroppskontakt inte är tillåtet av olika anledningar. Lärare B förklarar det på följande sätt:

Det beror på vilken stadier man har. Skulle du exempelvis ta lågstadiet så skulle eleverna tycka att det är jätteroligt men skulle du exempelvis ta gymnasiet eller högstadiet så tycker många elever att det är jobbigt att ha kroppskontakt med motsatta kön och det kan bero på att många elever är oroliga för att göra bort sig och bli retade för det, eller så kan det bero på deras kulturella bakgrund som inte tillåter kroppskontakt. (Lärare B)

5.2 Idrottlärarens arbetsformer i momentet rörelse och dans

På tal om arbetsformer som används för att bryta könsnormer i dansundervisningen ser arbetsformerna delvis olika ut. Lärare A förklarar att hon skapar kontakt med eleverna och ser efter elevernas förutsättningar. Ifall hon ser att någon elev som icke deltar i dansa på grund av könsnormer försöker hon skapa en dialog med eleven för att hitta en lösning på detta. Lärare A uttrycker sig på följande sätt:

Jag måste skapa kontakt med den här eleven och fråga hur förutsättningarna ser ut, vad beror det här på? Vad kan jag göra annorlunda? De klart att om jag har tänkt i min planering en ordning på vad vi ska köra så får jag anpassa efter den här eleven, och fråga vilka av dom här momenten kan du tänka dig vara med på så kanske jag får något svar och då börjar vi med det (---). (Lärare A)

Lärare B är inne på ett liknande spår och förklarar att han arbetar med olika strategier för få elever att delta på grund av könsnormer:

Det som jag tycker nu är ett väldigt bra hjälpmedel är videoinspelning, där du kan låta elever som inte vill delta i dansundervisningen på grund av könsnormer filma i ett rum och sedan visa mig videon på rörelserna de utfört för att få feedback. Man behöver faktiskt inte stå med dem andra om man inte känner sig trygg. Första alternativet är självklart att försöka få med dem i undervisningen, vill dom verkligen inte så kan man ta hjälp av videoinspelning. (Lärare B)

Lärare D, som har en relativ jämn könsfördelning i sina klasser har inte upplevt att elever har dragit sig tillbaka på grund av könsnormerna. Han hävdar även att det inte finns några könsskillnader i sin undervisning. Lärare D berättar att han har en bestämd uppfattning om starka och svaga elever och har åstadkommit metoder för att modifiera detta. Han skapar en trygghet i undervisningen vilket i sin tur speglar av sig till eleverna.

Enligt lärarna är det en utmaning att bryta könsstereotyper via sin undervisning. Det var endast två lärare som hade ett åskådligt exempel på att motverka stereotyper om vad som anses vara manligt och kvinnligt i dansundervisningen och det var lärare A respektive lärare C. Lärare A förklarar att det är viktigt att icke dela upp kön och istället positionera dem inom olika könsramar. Hon anser som lärare behöver arbetssättet utgå från att alla elever är individer och inte skilja på att deras kön. Lärare A uttryckte sig på följande sätt:

Jag tycker att dans är ganska enkelt att inte dela upp i kön, om du jämför med olika övningar i styrketräning då kanske man måste individanpassa beroende på kön och nivå, för vi har olika genetiska förhållanden. Om vi dansar exempelvis vals så finns det steg för män och så finns det steg för kvinnor. självklart pratar vi om det, men i undervisningen så spelar de ingen roll vilken kön. De kan vara två pojkar och två flickor som dansar. (Lärare A)

Lärare C var inne på följande spår och förklarar att hon inte delar upp kön. Hon förklarar att dansa med samma kön gör inget då det sker ständiga byten av danspartners. Hon brukar låta eleverna rotera så att samtliga elever får dansa med varandra. Lärare C använder sig av ord som "förare-följare" och "föra-följa". Detta gör hon för att inte göra det för "feminint" och för "maskulint". Hon tycker att alla lärare bör utgå ifrån att all dansundervisning är könsneutral. Lärare C menar att man skall diskutera om rollerna förare och följare men att man ska vara tydlig med att det inte finns rörelser som klassas manliga respektive kvinnliga. Alla individer oavsett kön har rätt till att delta i dansundervisningen. Lärare C använder sig även av en annan arbetsform där hon börjar med att utföra olika dansstegen på ett roligt och skämtsamt sätt. Detta menar hon får elever att känna sig mer avslappnade i undervisningen. Detta skapar även en bra arbetsmiljö där alla elever kan delta. Detta skapar goda förutsättningar för att utveckla elevers allsidiga rörelseförmåga. Lärare C förklarar en händelse på följande sätt:

Det kom fram en elev från årskurs 1 till mig och sade: "tack, för danslektionen det var superkul." Han har alltid tyckt om att dansa hemma men har aldrig riktigt våga dansa inför hela klassen, för har blivit retad förut för andra elever tycker att han dansar som en "tjej". Men efter den dagen såg han fram emot nästa danslektion. Som lärare blev jag otroligt röd över att eleven inte kunnat dansa förut på grund av att han

var rädd för att bli till åtlöje av andra klasskamrater på grund av att han är en pojke som utför rörelser som var ”kvinnligt” kodade enligt andra. (Lärare C)

5.3 Hur kan idrottslärares utsagor förstås ur ett feministiskt poststrukturalistiskt perspektiv

Resultaten visar att vissa diskurser om könsnormer dominerar idrottslärares sätt att förstå genus och dans och deras sätt att undervisa i dans inom ämnet idrott och hälsa. Det kan exempelvis röra sig om diskurser om dans överlag som något feminint och ”tjejigt” som därför tilltalar flickor mer än pojkar. Lärare B nämnde följande sätt:

(---) Visst kan dansen tolkas som feminint (---) skulle du ha en klass med enbart pojkar så skulle de flesta inte vilja delta (---) har du en naturklass är det större chans att tjejerna är mer positivt inställda till dansen än vad pojkarna är. (Lärare B)

Diskurserna som kommer till uttryck i lärarnas utsagor handlar också om hur olika kroppsrörelser upplevs och talas om som feminina respektive maskulina. Exempel på detta är att idrottslärares förklarar att de väljer att undvika uttalanden som “feminina rörelser” framför eleverna och använder exempelvis istället “höfrörelser”: “Jag tycker att det är viktigt att se till att uttala sig korrekt och undvika könskodade uttalande” (Lärare C). Resultatet visar att idrottslärares förhållningssätt till diskurser om kvinnligt och manligt påverkar dansundervisningens innehåll. Idrottslärares anpassar innehållet efter respektive kön och försöker göra det så könsneutralt som möjligt. Detta gör lärarna genom att inneha maskulina och feminina kodade dansstilar. I intervjuerna framgick det att pojkarna ses mer positiva till att lärarna har en könsneutral dansundervisning. Detta förklarar lärare B på följande sätt: “Det har hänt att pojkar gör något annat på dansundervisningarna än att dansa (---) viktigt att pojkar inte tröttnar.” I lärarens tal om en könsneutral undervisning framställs pojkarna som ett offer. Samma lärare uttryckte sig på följande sätt:

Javisst, jag har haft pojkar som har tröttnat på grund av att det har varit mycket lugna och mjuka rörelser. Jag varierar min undervisning och det gör jag för att få med alla och göra det så könsneutralt som möjligt. (---) (Lärare B)

Detta uttalande av läraren påvisar att en varierad undervisning har ett förhållningssätt till pojkar och inte flickor.

Andra diskurser som kommer till uttryck i idrottslärares utsagor är att pojkar framställs fysiskt starkare och duktiga i idrottsundervisningen. Lärare B uttrycker sig på följande sätt: "Den fysiska delen är naturligtvis en fördel hos pojkarna (---) bortsett från dansen presterar pojkar bättre då det förekommer mer styrka och snabbhet." Detta påstående från läraren påvisar att vara fysisk stark ger eleven en fördel i ämnet. I detta fall anses inte flickor vara lika duktiga i de andra momenten bortsett från dansundervisningen. Lärare C beskrev följande:

När vi inte har dans, om vi tar gymnastiken som exempel är pojkarna mer engagerade och är väldigt högljudda. I dansen är pojkarna mer tillbakadragna och flickorna sticker ut mera. Detta kanske kan bero på att flickorna föredrar när det inte är lika fysisk krävande och inte behöver vara starka. (Lärare C)

I detta fall kan flickor framställas som det svagare könet hos idrottslärares. I talet om flickor uttalar sig lärarna att flickorna är duktiga i dans, rytmik och i de teoretiska delarna. Flickorna ses mer vara skolmotiverade och tar mer plats än pojkarna. Lärare B beskriver följande: "(---) tjejerna är mer skolmotiverade och skulle nog säga att de gör bättre ifrån på de teoretiska delarna på idrotten. (---)

6. Diskussion

I detta kapitel kommer vi diskutera studiens resultat. Syftet med studien är att ta reda på hur idrottslärare arbetar könsneutralt i rörelse och dans. Här kommer vi knyta samman resultatet med uppsatsens forskningsöversikt och teoretiska utgångspunkt. Vi kommer avsluta kapitlet med en metoddiskussion där vi diskuterar hur vårt val av metod har fungerat.

6.1 Resultatdiskussion

Studiens resultat bekräftar i stort det som tidigare forskning funnit. Dans anses bära ett feminintesskapande innehåll. Pojkarna visade mindre intresse till dansen vilket kan förknippas med Gards (2003) studie. Gard påpekar att män inte rör sig på samma sätt som kvinnor vilket är anledningen till att fler pojkar undviker dansundervisning och är inte intresserade av att dansa. Detta kan även kopplas med dansens historia där dansen ansågs enligt Platon något som bildade män borde kunna (Ulvros 2004, s. 51). I enlighet med Gards (2003) studie samt vår studies resultat visar Lindqvist (2010) att pojkars och flickors inställning till dans skiljer sig i stora delar. Lindqvist menar flickor anses vara mer positiva än pojkar till dans. Resultatet i denna studie ger en tolkning av att lärarna går in med

föreställningar om pojkars synsätt på vad som är ”manligt” och vad som är ”kvinnligt.” Lärarna menar att detta beror på att dansen innehåller feminina rörelser och att det kan kopplas som ett genusmärkt ämne. Pojkar har det enklare att vara starka i sina rörelser och har en tendens att markera sina rörelser på ett hårdare sätt, medan flickor har det enklare att vara mjukare i sina rörelser. Detta beskriver en diskurs hur pojkar och flickor använder sina kroppar och rörelser. Eleverna har lärt sig att röra sig på det viset och läraren har lärt sig att tolka dessa rörelser som något naturligt snarare än konstruerat. På så sätt återskapar både läraren och eleverna denna diskurs. Resultaten visar att vissa diskurser om könsnormer dominerar idrottslärnarnas sätt att förstå genus och dans och deras sätt att undervisa i dans. Samtliga lärarna förser pojkar och flickor med olika attribut. Dessa attribut är från att pojkar anses vara fysiskt starkare, prestationsinriktade, gilla bollspel och duktiga i idrottsundervisningen. Flickor anses vara bra i dans och de teoretiska momenten. I detta fall framställs flickorna som det svagare könet hos idrottslärnarna. Resultatet bär på ett maskulinitets- respektive femininitetskapande innehåll. Detta kan förknippas med Alsvares, Jakkobssons och Helgessons (2017) studie som visar att prestations- och tävlingsinriktad hegemonisk maskulinitet främjas vilket ger pojkar bättre förutsättningar att lyckas i ämnet idrott och hälsa.

Studiens syfte är att ta reda på hur idrottslärare arbetar könsneutralt i rörelse och dans. Resultatet till denna studie visar att samtliga idrottslärare hade didaktiska arbetsätt tillgripa för att motverka stereotypiska generaliseringar. I idrottslärnarnas utsagor uppmärksammas feminina samt maskulina dansstilar för att främja den könsneutrala dansundervisningen. Idrottslärnarna påpekar att man icke skall dela upp kön och se eleverna som individer. Lärarna menar att dansen innehåller könskodade rörelser som man skall undvika att uttala framför eleverna. Det vill säga, att undvika uttalanden som ”feminina rörelser.” Dessa arbetsätt kan motverka stereotypiska föreställningar kring genus men kan även tänkas få konsekvenser genom att pojkarnas position stärks i detta sammanhang. I intervjuerna framgick det att pojkarna ses mer positiva till att lärarna har en könsneutral dansundervisning eftersom pojkar upplever ett slags hot mot sin manlighet när dansen innehåller femininitetskapande moment. Resultatet pekar likhet Alsvare, Jakkobsson och Helgesson (2017) att pojkar upplever ett hot när undervisningen i idrott och hälsa innehåller femininet skapande moment. Detta kan förklaras genom att pojkar som utför feminina dansrörelser riskerar förlora sin dominerande position och hamna lägre i den sociala hierarkin (ibid).

6.1.1 Feministisk poststrukturalism i undervisningen

Utifrån den feministiska poststrukturalismen påpekar Eidevald (2009) att fokus för den feministiska poststrukturalistiska teorin är hur kön utgörs. Utifrån Eidevalds (2009) påpekan kring hur kön görs är det lärarna i denna kontext som gör kön. När lärarna gör kön handlar det om att momentet dans och rörelse är feminint könskodat och att flickor förväntas vara bra på detta och därmed förväntas vara det dominerande könet. Ett attribut som tillskriver flickor är att de duktiga på att dansa och duktiga på de teoretiska delarna. Lärarna anpassar dansen i undervisningen efter respektive kön och könskodar vad de är intresserade av. Taguchi (2004) hävdar att de könsnormer som samhället innehar kring manligt och kvinnligt påverkar uppfostran på våra barn, som uppfattningen om att flickor skall vara lugna och duktiga, och att pojkar skall vara stökiga och högljudda (Ferner & Sokol 2017, s. 30). Denna företeelse kan kopplas till studiens resultat. Genom att idrottslärarna emotser att pojkar och flickor skall uppföra sig på ett särskilt sätt efter deras kön. Studiens resultat visar att lärarna är medvetna om att pojkarna inte är positivt inställda till dans och är passiva på dansundervisningen. I resultatet framkommer det att lärarna inte ser skillnad i intresse mellan könen efter en tid. Taguchi (2004) hävdar att lärarnas föreställningar om genus inverkar på elevernas förmåga i undervisningen (Ferner & Sokol 2017, s.30). Detta handlar om hur läraren förmedlar kön, och att detta påverkar därmed eleverna i undervisningen genom att de inte skiljer könstypiska föreställningar, vad som anses feminint och maskulint. Resultatet visar även hur undervisningen struktureras efter lärarnas föreställningar på flickor respektive pojkar. Lärarna anser att flickorna tar mer plats och är duktigare vilket tydliggörs i undervisningen. Lärarna hävdar att det inte finns skillnad på kön, samtidigt behandlas de olika. I feministisk poststrukturalism betraktas språket ha en central roll för skapandet av världen. Språket skapar en bild av vad som är autentiskt och betydelsefullt i livet. Det skapar våra identiteter och självbild (Ambjörnsson 2016, s. 40-41). Till följd av barns språk och beteende skapar barn perception gällande genus, att de genom språket tar en aktiv ställning vad gäller innebörden att vara flicka eller pojke (Blaise, 2015). Detta kan kopplas samman med lärarnas tal om pojkar och flickor, att de innehar olika förmågor på grund av deras kön (Ferner & Sokol 2017, s.31).

Diskurserna som speglas i studiens resultat visar att lärarnas personliga tankar och handlingssätt har en specifik makt i dansundervisningen, om vad som betraktas vara pojkigt och flickigt. Lärarnas framställer pojkarna som det svaga könet i dansen eftersom dansen är ett genusmärkt ämne. Pojkarna anses vara starka i de andra momenten. I detta fall har lärarna

makt över undervisningen och makt över vilka positioner som är potentiella för pojkar respektive flickor. Lärarna påpekar att de försöker få in pojkarna mer i undervisningen, fastän när det är feminina kodade dansstilar. Detta betyder att det är potentiellt för flickor att inneha subjektspositioner som är flickornas och pojkarnas medan pojkarna har endast en möjlig subjektsposition och detta är att vara fysisk stark, snabb och gilla bollspel.

6.2 Metoddiskussion

Metoden i denna studie har styrkor och svagheter. För att uppnå syftet med undersökningen valdes en kvalitativ ansats i form av semi-strukturerade intervjuer vilket gav oss möjlighet till att ställa följdfrågor samt respondenterna möjligheten att svara på frågorna utifrån egna erfarenheter och tankar samt på sitt eget sätt (Bryman 2011, s. 340). Semi-strukturerade intervjufrågor gynnade denna studie genom att ge oss intervjuare möjligheten till att kunna vara flexibla med frågorna. Detta gav idrottslärarna möjligheten att svara på frågorna på sitt sätt och om sina erfarenheter. Detta ledde även till att vi kunde vägleda idrottslärarna med följdfrågor. Pilotstudien som utfördes inför denna studie var bra då vi kunde se om intervjuguiden var begriplig för idrottslärarna. Med hjälp av anteckningarna och de inspelade materialet från intervjuerna ökar tillförlitligheten i resultatdelen genom att den analyserades och transkriberades ord för ord. Validiteten i denna studie anses vara bra då studien utgår från samma intervjuguide och kompletterades med följdfrågor, vilket leder till att studien mäter de studien avses att mäta. Idrottslärarna som medverkade i studien var verksamma gymnasielärare. Detta stärker studiens validitet då respondenterna kan ge relevant information (Patel & Davidsson 2003, s. 83).

En svaghet med denna studie är reliabilitet, då vi anser att det finns osäkerheter om vi forskare råkat tolka fel på viktiga synpunkter som kan beröra resultatet i denna studie (Hassmén & Hassmén 2008 s. 122). Andra svagheter med studien är att de enbart var fyra idrottslärare som blev intervjuade. Tidsbegränsningen för uppsatsskrivandet ledde till att vi inte hann komma i kontakt med flera lärare inom ämnet idrott och hälsa. Antalet sidor samt kunskaper inom området anses vara svagheter med studien. I efterhand inser vi att fler källor och mer forskning hade behövts för att kunna utveckla arbetet ytterligare och för att kunna styrka grunden i studien. Men med hjälp av vidare forskning och vårt resultat kan de bidra till nya kunskaper inom samma område.

6.3 Fortsatt forskning

Givet vår metoddiskussion här ovan uppstår en del idéer och förslag om vidare, framtida forskning på området. Vidare forskning av denna studie skulle vara att undersöka ett större urval för att få en bredare syn på fenomenet. Det skulle kunna vara ur ett elevperspektiv för att få en djupare förståelse på hur eleverna upplever att lärarna arbetar med att könsnormalisera momentet rörelse och dans samt för att förebygga alla könsuppfattningar som förekommer. En annan intressant studie skulle kunna vara att göra en observationsstudie för att se om det finns någon skillnad på hur manliga lärare arbetar jämfört med kvinnliga samt hur lärare och elever ser på de olika könsnormerna som finns i momentet rörelse och dans.

7. Slutsatser

Slutsatsen som kan dras i denna studie är att de intervjuade lärarna arbetar med att eftersträva vad de uppfattar vara ett könsneutralt arbetssätt i momentet dans och rörelse. Genom att exempelvis använda sig av ord som "förare-följare" och "föra-följa". Studien visar att elever fortfarande är formade av samhället om vad de ska tycka och tänka om dans. Idrottslärarna menar att flickor är mer positivt inställda till dans jämför med pojkar. Det framkommer diskurser om att dans fortfarande är "tjejigt" vilket leder till att killar undviker dansundervisningen. Idrottslärarna menar att killarna undviker dansen på grund av att dansen innehåller feminina rörelser och att det kan kopplas som ett genusmärkt ämne. Studien visar att dansen innehåller könskodade rörelser som idrottslärare bör undvika att uttala framför eleverna samtidigt påstår idrottslärarna att pojkar har det enklare att vara starka i sina rörelser medan flickor har det enklare att vara mjukare i sina rörelser. I idrottslärarnas utsagor uppmärksammas feminina samt maskulina dansstilar för att främja den könsneutrala dansundervisningen. Studien visar även att idrottslärarna hade didaktiska arbetssätt att använda för att motverka stereotypiska generaliseringar. Lärarna i denna studie tycker att man inte ska dela upp elever utifrån kön och istället se eleverna som individer. Studiens resultat visar att lärarna är medvetna om att pojkarna inte är positivt inställda till dans och är passiva på dansundervisningen. Lärarna hävdar att det inte finns skillnad på kön, samtidigt behandlas de olika.

Litteraturförteckning

Otryckta källor

Intervju, Lärare A. 2019-11-15

Intervju, lärare B. 2019-11-21

Intervju, lärare C. 2019-11-26

Intervju, lärare D. 2019-12-01

Tryckte källor

Ambjörnsson, Fanny (2006). *Vad är queer?*. Stockholm: Natur och kultur.

Alsarve, Daniel., Jakobsson, Johan., Helgesson, Jens. (2017). Idrottsundervisning och maskulinitetens hegemoni: Genus och inflytande i gymnasieskolans ämne ”Idrott och hälsa”. *Scandinavian Sport Studies Forum*. 2010, Vol 8(2), 197-219.

Berg, Päivi & Lahelma, Elina. (2010). Gendering processes in the field of physical education. *Gender and Education*. 2010, Vol 22(1), 31-46.

Blaise, Mindy. (2005). *Playing it straight – Uncovering gender discourses in the early childhood classroom*. New York: Routledge Taylor & Francis Group.

Bodén, Linnea (2009). *Förändringens hegemoni -föreställningar om jämställdhet, kön och genus i Delegation för jämställdhet i förskolans utvärderingsfrågor och -svar*. Masteruppsats. Stockholm: Stockholms universitet.

Bryman, Alan. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber.

Eidevald, Christian (2009). *Det finns inga tjejbestämmare – Att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek*. Diss. Jönköping: Högskolan i Jönköping.

Ferner, Johanna & Sokol, Katarzyna. (2017). *Hur lärare konstruerar genus när de talar om undervisningen i idrott och hälsa*. Examensarbete 15 hp på Linnéuniversitetet i Kalmar, 2017:1. Kalmar: Linnéuniversitetet.

Foucault, Michel. (2008). *Diskursernas kamp*. Eslöv: Brutus Östlings bokförlag Symposion.

Gard, Michael. (2003). “Being someone else: Using dance in anti-oppressive teaching”. *Educational Review*. 2003, Vol 55(2), 95-108.

Gerdin, Göran & Pringle, Richard. (2015). The politics of pleasure: an ethnographic examination exploring the dominance of the multi-activity sport-based physical education model. *Sport, Education and Society*. 2015, Vol 22(2), 194-213.

Gillham, Bill. (2005). Forskningsintervjun: *Tekniker och genomförande*. Lund: Studentlitteratur.

Hassmén, Nathalie & Hassmén, Peter (2008). *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. 1. uppl. Stockholm: SISU idrottsböcker.

Hedlin, Maria. (2010). *Lilla genushäftet 2.0: om genus och skolans jämställdhetsmål*. Uppdaterad och omarb. version Växjö: Institutionen för pedagogik, psykologi och idrottsvetenskap, Linnéuniversitetet.

Hirdman, Yvonne. (1998). *Med kluven tunga*. Uddevalla: Atlas.

Krag Jacobsen, Jan. (1993). *Intervju-konsten att lyssna och fråga*. Lund: Studentlitteratur.

Lundvall, Susanne & Meckbach, Jane (2007). Tid för dans. I: Larsson, Håkan & Meckbach, Jane. (red). *Idrottsdidaktiska utmaningar*. 2. uppl. Stockholm: Liber, ss. 103-119.

Larsson, H., Quennerstedt, M. & Öhman, M. (2014). Heterotopias in physical education: towards a queer pedagogy? *Gender and Education*. 2014, Vol 26(2), 135-155.

Lenz Taguchi, Hillevi. (2004). *In på bara benet - en introduktion till feministisk poststrukturalism*. Stockholm: HLS Förlag.

Lindqvist, Anna. (2010). *Dans i skolan: om genus, kropp och uttryck*. Diss. Umeå: Umeå universitet.

Ulvros, Eva Helen. (2004). *Dansens och tidens virvlar: om dans och lek i Sveriges historia*. Lund: Historiska media.

Meckbach, Jane. (2004). Ett ämne i förändring- eller är allt sig likt?. I: Larson, Håkan & Redelius, Karin. (red). *Mellan nytta och nöje: bilder av ämnet idrott och hälsa*. 2. uppl. Stockholm: Liber, ss. 81-98.

Murphy, B., Dionigi, R. & Litchfield, C. (2014). Physical education and female participation: A case study of teachers' perspectives and strategies. *Issues in Educational Research*. 2014, Vol 24(3), 241-259.

Paechter, Carrie (2007). *Being Boys. Being Girls. Learning Masculinities and Femininities*. Maidenhead: Open University Press.

Patel, Runa. Davidsson, Bo. (2003) *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Redelius, Karin (2004). Bäst och pest!: Ämnet idrott och hälsa bland elever i grundskolans senare år”. I: Larson, Håkan & Redelius, Karin. (red). *Mellan nytta och nöje: bilder av ämnet idrott och hälsa*. 2. uppl. Stockholm: Liber, ss. 149-172.

Repstad, Pål (2007). *Närhet och distans – Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. 4:e upplaga. Oslo: Universitetsforlaget.

Skolverket. *Ämne - Idrott och hälsa*.

https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DIDR%26courseCode%3DIDRIDR02%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3#anchor_IDRIDR02 [2019-10-20]

Skolverket. (2011a). *Läroplan för gymnasieskolan*.

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gyl1-for-gymnasieskolan> [2019-10-20]

Vetenskapsrådet. (2012). Forskningsetiska principer: Inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. [Elektronisk resurs]. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [2019-10-29]

Wahlgren, Victoria C. (2009). *Den långa vägen till en jämställd gymnasieskola: en studie om genuspedagogers förståelse av gymnasieskolans jämställdhetsarbete*. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation.

Winther Jörgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1

Litteratursökning

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna undersökning är att ta reda på hur idrottslärare arbetar könsneutralt i Rörelse och dans. Syftet är konkretiserat i tre frågeställningar:

- Hur arbetar idrottslärare med att bryta könsnormerna i momentet Rörelse och dans?
- Hur upplever idrottslärarna elevernas synsätt om könsnormer inom momentet rörelse och dans?
- hur kan idrottslärarens utsagor förstås ur ett feministiskt poststrukturalistiskt perspektiv

Vilka sökord har du gjort?

Dance, gender, genus, genus i idrott och hälsa, gender in school, gender in dance.

Vad har du sökt?

GIH:s bibliotekskatalog, DiVA vid GIH, PubMed, Discovery, Google, Ebsco

Sökningar som gav relevant svar

Ebsco: Gender and dance, gender in high school, gender in school, genus, genus i idrott och hälsa.

Kommentarer

Vi upplevde att det var enkelt att hitta material, eftersom det fanns mycket information om vårt ämne. Vi fick även litteraturtips från vår handledare

Bilaga 2

Intervjumall

Bakgrund

- Hur gammal är du?
- När var det du insåg att du ville arbeta som idrottslärare och varför?
- Hur gammal var du när du började arbeta som idrottslärare?
- Hur länge har du arbetat som idrottslärare?
- I hur många skolor har du arbetat?
- Vad är din hobby?
- Vilka/vilket moment gillar du mest att undervisa?
- Sysslar du med någon form av idrott på fritiden?
- Har du fått någon form av utbildning om exempelvis genus och jämställdhet? Och hur ser du på dessa frågor? Är de viktiga i ditt arbete?

Undervisning

- Hur planerar du din undervisning i rörelse och dans när det gäller att utgå från allas förutsättningar?
- Hur ser du på elevgrupperna i din planering? Val av grupp?
- Hur ser du på flickors och pojkars inställning till dans? Positivt eller negativt?
- Hur ser du på flickors och pojkars rörelser i dans? Uppstår det rörelser som de vägrar att utföra?
- Upplever du flickor respektive pojkar visar oro för att göra bort sig inför varandra? Och hur skulle du arbeta för att motverka det?
- Hur ser du på elevernas vilja för kroppskontakt med motsatt kön?
- Vilka elever är mest respektive minst aktiva på dansundervisningen?
- Hur arbetar du med att motverka stereotypiska föreställningar om vad som anses manligt och kvinnligt
- I Kursplanen (GY11) i ämnet idrott och hälsa står det i syftet “ Undervisningen ska medvetandegöra och motverka stereotypa föreställningar om vad som anses vara

manligt och kvinnligt.” Vad tänker du om detta? Hur kopplar du detta till dansen? Hur arbetar du med detta?

- Kan du berätta lite om hur du skulle arbeta och planera din undervisning om du har elever som icke deltar på dansen på grund av könsnormer?